

Hoe kunnen we
bestaande mismatches
op de Brusselse
arbeidsmarkt bestrijden?

Hoe kunnen we bestaande mismatches op de Brusselse arbeidsmarkt bestrijden?

- > De ruimtelijke mismatch in de Brusselse metropool is groter voor laag- dan voor hooggeschoolden, en neemt toe wanneer we de periferie mee in rekening brengen: in de ruime geografische definitie van de metropool is de ruimtelijke mismatch 39% tot 50% groter voor laaggeschoolden.
- > Talenkennis is cruciaal: een laaggeschoolde werkzoekende zonder talenkennis kent in de ruime geografische definitie van de Brusselse metropool een ruimtelijke mismatch die 71% tot 115% groter is in vergelijking met laaggeschoolden met taalkennis.
- > Een betere aansluiting met het openbaar vervoer en gedeelde jobinformatie tussen het Brussels Gewest en haar periferie kunnen worden ingezet om de effecten van deze mismatch te verminderen.
- > Naast het belang van toegang tot jobs speelt de persistentie van werkloosheid een belangrijke rol in het verklaren van tewerkstellingskansen.
- > De introductie van het dienstenchequesysteem heeft de informele tewerkstelling in de sector voor huishoudelijke hulp in België gehalveerd. De resterende informele tewerkstelling in de sector lijkt sterk gelieerd te zijn aan de bestaande arbeidsrelaties.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) wordt gekenmerkt door een hoge werkloosheid, in het bijzonder onder laaggeschoolden. Deze hoge werkloosheid gaat echter samen met een persistente vraag naar laaggeschoolde arbeidskrachten, in het BHG en in haar periferie. Aan de basis van deze tegenstelling kunnen verschillende mismatches liggen. Niet alleen is er de theorie rond ruimtelijke mismatch, die stelt dat kwetsbare groepen niet wonen waar de jobs en vacatures te vinden zijn. De Brusselse metropool is daarnaast uniek in haar meertaligheid: ook op de laaggeschoolde arbeidsmarkt wordt voor een aanzienlijk aantal vacatures kennis van het Frans en het Nederlands verwacht. De vraag die zich opdringt, is in hoeverre de ruimtelijke mismatch interageert met een potentiële taal- en opleidingsmismatch.

Een van de strategieën om de activiteitsgraad bij laaggeschoolden te verhogen, was de introductie van het dienstenchequesysteem, dat kwaliteitsvolle jobs moest voorzien in de sector voor huishoudelijke hulp en tegelijkertijd de frequente informele tewerkstelling in deze sector moest tegengaan. Het systeem is een succes gebleken en heeft het een groot aantal jobs voor laaggeschoolden gecreëerd. Het is echter onduidelijk of ook de doelstelling van het verminderen van de informele tewerkstelling, bereikt is.

> Het eerste luik analyseerde de mismatches op de Brusselse arbeidsmarkt. Voor deze analyse werd een nieuwe index ontwikkeld, die niet alleen rekening houdt met de verdeling van vacatures en werkzoekenden, maar ook met de spatiale structuur achter deze verdeling. Met behulp van deze distance-weighted spatial mismatch index werd de ruimtelijke mismatch voor hoog- en laaggeschoolden en laaggeschoolden met en zonder talenkennis vergeleken in de Brusselse metropool. De resultaten bevestigen het bestaan van een ruimtelijke mismatch die aanzienlijk groter is voor laaggeschoolden, waarbij een gebrek aan taalkennis de mismatch verder vergroot. Een tweede studie, die de uitstroom uit werkloosheid analyseert, bevestigt het belang van toegang tot geschikte jobs. Dit is echter niet de enige factor die de kansen op tewerkstelling beïnvloedt: naast de impact van de toegang tot jobs blijkt de persistentie van werkloosheid een belangrijke uitdaging. Ook een aantal persoonlijke karakteristieken kunnen gelinkt worden aan de kans op tewerkstelling.

> Op basis van een enquête (n = 969) en een discrete keuze-experiment (n = 379), afgenomen bij huishoudens in het BHG en de periferie, werd onderzocht of huishoudens belang hechten aan bepaalde karakteristieken bij het aanwerven van een huishoudelijke helper. Daarnaast werden deze data gecombineerd met Europese data, om oorzaken voor de persistentie van informele tewerkstelling te identificeren. De resultaten van het experiment tonen een sterke preferentie voor een huishoudelijke helper die de thuistaal van de consument spreekt en legaal tewerkgesteld is. Een analyse van de persistentie van informele tewerkstelling in de sector, toont dat het dienstenchequesysteem erin geslaagd is informele tewerkstelling terug te dringen.

Mismatches vormen een belangrijke barrière voor de kansen van werkzoekenden op de arbeidsmarkt. In de Brusselse metropool ervaren laaggeschoolden een ruimtelijke mismatch die gevoelig hoger ligt dan voor hooggeschoolden. De meertaligheid van de regio creëert bovendien een extra hindernis, die interageert met de ruimtelijke mismatch en de opleidingsmismatch. Naast deze mismatches vormt ook de persistentie van werkloosheid een belangrijke barrière voor de kansen op tewerkstelling. Het belang van talenkennis wordt verder bevestigd in het keuze-experiment, waar de taal van de huishoudelijke hulp een significante impact heeft op de keuzes van huishoudens. Wat betreft de restanten van informele tewerkstelling in de markt voor huishoudelijke hulp, tonen de resultaten dat een voortzetting van het huidige systeem de informele markt verder zal terugdringen.

1

Het bestrijden van ruimtelijke mismatch en haar impact

Ruimtelijke mismatch is een reëel probleem in het Brussels Stadsgebied: de resultaten van de panel-analyse tonen het belang dat toegang tot de arbeidsmarkt heeft op de kansen op tewerkstelling. Deze mismatch tegengaan is echter geen sinecure. De literatuur onderscheidt hiervoor drie mogelijke strategieën:

- ① Werkzoekenden dichterbij jobs en vacatures brengen
- ② Jobs en vacatures dichterbij werkzoekenden brengen
- ③ De bereikbaarheid van jobs en vacatures verbeteren

De eerste twee strategieën vereisen een langetermijnvisie en structurele ingrepen. Aan de basis van de eerste strategie ligt de segregatie van de huizenmarkt. Een doorgedreven toepassing van de wetten tegen discriminatie op deze markt is een voor de hand liggende maatregel. De resultaten van experimenten in andere steden om deze segregatie beleidsmatig en actief tegen te gaan, zijn gemengd. In

het kader van de tweede strategie kan er gekeken worden naar subsidies of andere voordelen voor bedrijven die zich vestigen in kansarme gebieden. Onderzoek rond deze strategie is beperkt. Maatregelen rond de derde strategie, waar mobiliteit centraal staat, zijn het makkelijkst te implementeren en kunnen al op korte termijn impact hebben. Ruimtelijke mismatch heeft vooral een negatieve impact op kansarme groepen, en versterkt hun uitsluiting nog verder. Het is dan ook belangrijk om deze groepen in gedachten te houden wanneer maatregelen worden overwogen, al impliceert de studie rond toegang tot jobs dat werkzoekenden in het algemeen worden beïnvloed door de ruimtelijke mismatch. De resultaten van de indices die de mate van ruimtelijke mismatch meten, tonen dat een groot aantal werkzoekenden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zich moet verplaatsen naar de periferie om de ruimtelijke mismatch te verminderen. De concentratie aan vacatures in de 22 gemeenten die de eerste gordel rond het gewest vormen, zorgt ervoor dat deze periferie een relatief tekort aan werkzoekenden heeft in vergelijking met het aantal vacatures. Een uitbreiding van de zoekradius van werkzoekenden in het BHG zou dan ook een positief effect hebben op de toegang tot geschikte jobs, wat op zijn beurt de kans

op tewerkstelling zou verhogen. Het bevorderen van de mobiliteit, met een extra focus op het openbare vervoer, voor de werkzoekenden die niet beschikken over een eigen wagen, tussen kansarme regio's in het BHG en deze periferie kan de impact van ruimtelijke mismatch gevoelig verminderen. Deze strategie dient deel uit te maken van een mobiliteitsplan dat door een meer doorgedreven onderzoeksplan is ondersteund: om tot een aaneensluitend beleid te komen, is het nodig de inzichten van deze studie te combineren met onderzoek vanuit andere invalshoeken, zoals ruimtelijke planning en transport. Een interessante piste voor verder onderzoek kan zijn op welke wijze een verbeterde talenkennis ook de mobiliteit kan faciliteren. De taalgrens is, tot op zekere hoogte, meer dan een juridische fictie. Bij de analyse van ruimtelijke mismatch in de Brusselse metropool mag de institutionele context niet uit het oog verloren worden: een van de manieren waarop afstand een negatieve invloed kan hebben op de arbeidskansen van werkzoekenden, is het bemoeilijken van het vergaren van informatie. Voor werkzoekenden, zeker voor degenen met een beperkt sociaal netwerk, kan het moeilijk zijn om zich te informeren over vacatures en opportuniteiten in gebieden die niet in de nabije omgeving liggen. In de Brusselse metropool ligt een aanzienlijk

deel van de geschikte vacatures in de Vlaamse periferie. Het vergaren van informatie voor werkzoekenden in het BHG wordt ongetwijfeld bemoeilijkt door het gegeven dat de verantwoordelijkheid voor arbeidsbemiddeling in de Vlaamse periferie bij een ander bureau ligt (VDAB) dan in het BHG (Actiris). De uitwisseling van vacatures tussen Actiris en VDAB is nu beperkt tot vacatures die moeilijk ingevuld geraken of knelpuntberoepen betreffen. Een verdere uitbreiding van de samenwerkingsakkoorden die vandaag al bestaan tussen Actiris en VDAB is dan ook van cruciaal belang om de kansen op de arbeidsmarkt voor werkzoekenden in het BHG te verbeteren.

2

Verder inzetten op de ontwikkeling van talenkennis

Het belang van talenkennis voor de arbeidskansen van (laaggeschoolde) werkzoekenden werd bevestigd door drie studies: Uit de analyse van werkzoekenden en vacatures in de Brusselse metropool blijkt dat een aanzienlijk percentage van de vacatures minstens tweetaligheid vereist (32,3%), ook op de laaggeschoolde arbeidsmarkt (26,1%). Van de laaggeschoolde

werkzoekenden in het BHG heeft echter slechts een beperkte groep (13,8%) kennis van de tweede landstaal. De panel-analyse illustreert het positieve effect van een betere toegang tot jobs door talenkennis. Uit het keuze-experiment blijkt het belang dat consumenten hechten aan dienstverlening in de eigen taal in de sector voor huishoudelijke hulp. Dit belang werd eerder ook aangetoond voor andere interacties in de dienstensector. Aangezien veel nieuwe jobs, met name voor laaggeschoolden, in de tertiaire sector terug te vinden zijn, is het belang van talenkennis voor de arbeidskansen van werkzoekenden niet te onderschatten. Actiris heeft momenteel reeds een aantal campagnes en trajecten om kennis van de tweede landstaal te stimuleren bij werkzoekenden. Een verdere uitbreiding en intensivering van deze taalopleidingen, die erg succesvol lijken te zijn, lijkt een logisch vervolg.

3

Het stimuleren van verder onderzoek naar de werking van het dienstenchequesysteem

De resultaten tonen dat het dienstenchequesysteem de informele tewerkstelling lijkt te hebben vermindert

en dat huishoudens in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de periferie vandaag een voorkeur hebben voor huishoudelijke helpers die legaal zijn tewerkgesteld, ook zonder de bijhorende belastingaftrek. Gebaseerd op de vragenlijst voor huishoudens met een huishoudelijke helper in dienst, lijkt het aannemelijk dat de informele tewerkstelling in de nabije toekomst verder zal verminderen bij gelijkaardig beleid. Nu het systeem van dienstencheques ingeburgerd is en huishoudens formele tewerkstelling lijken te prefereren, stelt de vraag zich of de belastingaftrek blijvend noodzakelijk is om te vermijden dat consumenten terugkeren naar de informele markt. Daarnaast kan de bedenking worden gemaakt of de belastingaftrek de meest efficiënte manier is om informele tewerkstelling tegen te gaan. In de huidige markt voor huishoudelijke hulp is er weinig tot geen controle op informele tewerkstelling. Een beperkte investering in meer geloofwaardige controlemechanismen zou een aanzienlijke impact kunnen hebben op consumenten die nu nog actief zijn op de informele markt, met name nu er een ingeburgerd, betaalbaar en legaal alternatief is. Om een sluitend antwoord te krijgen op deze vraag, is een rigoureuze kosten-baten analyse van het huidige systeem en eventuele alternatieven noodzakelijk.

Adriaenssens S., Theys T., Verhaest D., Deschacht N., *Does subsidized domestic work reduce informal employment? An evaluation of the Belgian service voucher policy*, « Manuscript ingestuurd voor publicatie » (Journal of European Social Policy), 2019.

Theys T., *Spatial and linguistic mismatches in the low-skilled labour market*, 2019, KU Leuven, te verwachten.

Theys T., Adriaenssens S., *De sector voor huishoudelijke hulp: identificatie van onvervulde vraag*, 2019.

Theys T., Adriaenssens S., Deschacht N., & Verhaest D., *Ruimtelijke mismatch, scholing en talenkennis in de Brusselse metropool: een analyse*, « Manuscript ingestuurd voor publicatie » (Brussels Studies), 2018.

Theys T., Adriaenssens S., Deschacht N., & Verhaest D., *Disentangling language from ethnic preferences in the recruitment of domestic service workers: a discrete choice experiment*, « Working paper », 2019.

Theys T., Deschacht N., Adriaenssens S., & Verhaest D., *The evolution of inter-regional spatial mismatch in the USA: The role of skills and spatial structure*, « Urban Studies », 2018.

Theys T., Verhaest D., Adriaenssens S., Deschacht N., *The persistence of unemployment and the interplay between spatial, educational and linguistic mismatch: a test in the Brussels urban area*, « Working paper », 2019.

Alle studies kunnen opgevraagd worden bij de auteurs.

Auteurs en project

Tobias Theys is doctoraatsonderzoeker aan de KU Leuven. Als arbeidseconoom doet hij onderzoek naar mismatches op de arbeidsmarkt en de verschillen tussen de hoog- en laaggeschoolde arbeidsmarkt.

Het Innoviris-project “Doelgroepenbeleid voor laaggekwalificeerde tewerkstelling in Brussel en in het hinterland: opportuniteiten en problemen” waaraan hij werkte, had als doel de opportuniteiten en problemen voor laaggeschoolde tewerkstelling in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en haar periferie te onderzoeken.

Contact

Tobias Theys
tobias.theys@kuleuven.be